

De elegantie van de eenvoud

Irving Penn

Honderd jaar zou de Amerikaanse modefotograaf Irving Penn deze zomer zijn geworden, en dat vierde The Metropolitan met een druk bezochte overzichtstentoonstelling in New York. Eind september is deze te zien in het Grand Palais in Parijs.

TEKST: GEERT STADEUS

De jonge ontwerper Irving Penn kreeg in 1940 zijn eerste vaste job in New York als art director bij Saks Fifth Avenue. Twijfelend of hij daarmee zijn artistieke talent niet al te zeer zou verwaarlozen gaf hij er al na enkele maanden de brui aan om onder meer in Mexico te schilderen en te fotograferen. Hij was na een jaar teleurgesteld in zijn schilderijen, waste al zijn doeken schoon om als tafellakens te hergebruiken en besloot om terug naar New York te reizen. Daar kon hij als vormgever aan de slag bij het legendarische tijdschrift Vogue. In 1943 fotografeerde Penn zelf een stilleven voor de cover - het was zijn eerste kleurenfoto - en sindsdien wilde het blad vooral foto's van hem zien. Toen hij stierf in 2009 had hij er een carrière van zeventig jaar op zitten met zo goed als alleen hoogtepunten. Op de tentoonstelling in Parijs hangen straks net geen 250 afdrukken die Irving Penn zelf nog heeft gemaakt en een selectie van zijn grafisch werk. De foto's laten zijn enorme veelzijdigheid zien: onder meer mode, portretten, naakten, straatfotografie en stillevens komen aan bod.

Stilleven

De stillevens demonstreren de grote band tussen Irving Penn en Vogue. Het modeblad zag in zijn stillevens dé illustraties waarmee het zijn publiek duidelijk kon maken dat Vogue altijd een trapje hoger stond en dat het wel iets meer mocht zijn dan mode alleen. Voor Irving Penn was het wellicht een blij weerzien met zijn oude droom om schilder te worden. Veel van de stillevens op de tentoonstelling zijn dan ook gemaakt voor Vogue in de jaren veertig en vijftig - hij zou stillevens voor het magazine blijven maken tot enkele jaren voor zijn dood. Andere stillevens maakte hij gewoon voor zichzelf of voor een reclameopdracht, zoals bijvoorbeeld zijn campagnebeelden voor Clinique en Issey Miyake. Opvallend binnen zijn stillevens blijft een iconische reeks zwart-witfoto's van sigarettenpeuken die hij in 1972 schoot op de

Voor Irving Penn waren zijn stillevens wellicht een blij weerzien met zijn oude droom om schilder te worden.

stoeptegels van New York, en tal van foto's waarbij afval een hoofdrol wegkaapte. Schoonheid en verval lagen bij Penn's stillevens sowieso niet ver uit elkaar - als hij foto's maakte van appels, kon het helemaal geen kwaad dat sommige rot waren of bewoond door wormen. Bij bloemen ging hij dan weer trefzeker op zoek naar de schoonheid. Het werk van Penn wordt gekenmerkt door eenvoud en elegantie, af en toe flirtend met minimalisme, strak en streng voor zichzelf - van in de studio tot in de donkere kamer. De foto's in het Grand Palais zijn chronologisch en thematisch gerangschikt. Je begint bij zijn prille foto's uit de jaren dertig en eindigt bij de modefoto's en stillevens die hij maakte tot in zijn laatste levensjaren. De

links

'Still Life with Watermelon', New York, 1947. Dye transfer, 1985. The Metropolitan Museum of Art, New York, © Condé Nast.

boven

'Mouth (for L'Oréal)', New York, 1986. Dye transfer, 1992. The Metropolitan Museum of Art, New York, © The Irving Penn Foundation.

boven
 'Marlene Dietrich', New York, 1948.
 Zilverprint, 2000. The Metropolitan
 Museum of Art, New York,
 © The Irving Penn Foundation.

onder
 'Nude No. 72', New York, 1949-1950.
 Zilverprint. The Metropolitan Mu-
 seum of Art, New York, © The Irving
 Penn Foundation. The Metropoli-
 tan Museum of Art, New York,
 © The Irving Penn Foundation.

start toont ons een Irving Penn waarmee we weinig vertrouwd zijn: zwart-wit straatbeelden van Philadelphia en New York en oorlogsellende in Europa. De eerste stillevens voor Vogue vormen een scharniermoment. Vanaf dat moment zou Penn zo goed als voor elke foto voor de studio kiezen. Zijn stillevens zijn wel doordacht en perfect uitgevoerd.

Op het einde van de jaren veertig maakte hij veel portretten van schrijvers, ontwerpers en andere kunstenaars voor Vogue - van Salvador Dali, Pablo Picasso en Igor Stravinsky tot Spencer Tracy, Georgia O'Keeffe en Alfred Hitchcock. Hij maakte deze foto's het liefst in zwart-wit en in een voor die tijd minimalistische en uitgepuurde stijl. De opvallende achtergonden die hij daarbij gebruikte zijn ook te zien in de tentoonstelling. Penn stak nooit onder stoelen of banken dat hij in zijn fotografische portretten dezelfde diepgang probeerde te leggen die hij kende uit het werk van Goya en Daumier.

Voor veel van de iconische haute-couturefoto's die hij in de jaren vijftig produceerde deed hij

Penn stak nooit onder stoelen of banken dat hij in zijn fotografische portretten dezelfde diepgang probeerde te leggen die hij kende uit het werk van Goya en Daumier.

een beroep op de Zweedse Lisa Fonssagrives, zijn vrouw en muze, als model. Zijn meesterschap als modefotograaf staat buiten kijf en hij bepaalde in grote mate mee hoe wij ons vandaag de jaren vijftig en zestig herinneren.

Inca's

Maar het bleef niet bij mode en beroemdheden. In Cuzco in Peru fotografeerde hij Inca-families die van hoog in de bergen waren afgedaald voor een groot feest, maar ook de mensen van Cuzco zelf. Vooral de kinderfoto's uit die reeks blijven je bij. Hij maakte ook (alweer voor Vogue) grote etnografische reportages onder meer in Afrika. Hij reisde daarvoor rond met een compacte fotostudio die in een kleine tent paste die Penn zelf ontwierp.

Twee buitenbeentjes zijn de naakten 'Earthly Bodies' en de serie 'Small Trades'. Voor deze laatste fotografeerde hij in het begin van de jaren vijftig winkeltjes en handelaren in New York, Londen en Parijs - dat was dankzij Vogue zijn tweede thuis geworden. De 26 gestileerde naakten in alle maten en gewichten dateren van 1949 en 1950 maar het duurde tot de jaren tachtig eer hij ermee naar buiten kwam.

Een flink deel van zijn foto's van sigarettent-

peukjes wordt samen met enkele foto's van schroot en afval getoond in een aparte zaal, wat het beeld van verval nog groter maakt. Tegelijk

toont deze selectie onmiskenbaar aan hoe het modernistische stilleven als een rode draad door de hele carrière van de fotograaf loopt.

links

'After-Dinner Games', New York, 1947. Dye transfer, 1985. The Metropolitan Museum of Art, New York, © Condé Nast.

De marktwaarde van Irving Penn

Sinds het begin van deze eeuw is de marktwaarde van de foto's van de in 2009 overleden Irving Penn voortdurend gestegen: in totaal + 165 %. Van zijn werken wordt 65 % in de Verenigde Staten gekocht, maar ook in Europa, met name in Parijs, gaan er heel wat van de hand. De meeste belangstelling is er voor zijn bekende zwart-witportretten uit de jaren 1950. Zo ging op 12 november 2011 bij Christie's, in Parijs, 'Woman in Moroccan Palace' (1951), met daarop Penns vrouw, de deur uit voor € 300.000, meteen goed voor een record. Op 1 juli 2014 telde een koper bij Christie's, in Parijs, € 285.000 neer voor een beroemd stilleven van de meester uit 1990: 'Ginkgo Leaves, New York' (formaat: 57,5 x 47 cm). Dit bedrag mag evenwel als uitzonderlijk worden beschouwd. De waarde van Penns beroemde kleurenfoto's van bloemen schommelt doorgaans rond de € 50.000. Op 18 mei jongstleden bood een liefhebber bij Phillips, in Londen, £ 50.000 (€ 58.945) voor een in 2007 afgedrukte foto: 'Imperial Pink Bud (top), Imperial God Bud (bottom), New York' (1971), uit een reeks van tien (formaat: 42 x 54,1 cm). (cd)

Meer weten

Bezoeken

'Irving Penn'

Grand Palais

Parijs

www.grandpalais.fr

21-09 t/m 29-01